

Engle i øjnene hos Paulus

”Føbe – en fortælling med noter” af den engelske Paulus-forsker Paula Gooder er en medrivende historie med udgangspunkt i Romerbrevet

bog

AF CLAUD GRZYMER

kultur@k.dk

Paula Gooders nye bog er blevet kåret som årets bedste kristne roman i England i 2019. Ikke desto mindre gør forfatteren, der præsenteres som en af Englands førende Paulus-forskere, meget ud af at understrege, at bogen slet ikke er en roman, men ”et eksperiment i historisk forestillingsvevne”.

Hendes argumentation indleder de omfattende noter – på 100 sider! – hvor de enkelte kapitler sættes ind i en hi-

storisk, kulturel og ikke mindst teologisk sammenhæng, angiveligt gennemført på baggrund af den nyeste viden om Paulus og hans samtid.

Da Gooder anvender romanens form, må hun imidlertid leve med, at bogen også læses som en roman. Og endda en medrivende af slagsen.

Føbe, der er en af de få navngivne kvinder i Det Nye Testamente, nævnes i Romerbrevet 16,1-2 som menighedstjener og manges hjælper. Tilsyneladende har hun bragt Paulus-brevet med til Rom fra Korinth, hvor det er skrevet. Spørgsmålet om, hvad hendes ærinde ellers

var i Rom, og om hvilken støtte hun i den forbindelse havde brug for, vækker hos Paula Gooder den romanforfatter, som hun – lidet overbevisende – nægter at være.

Den fantasifulde historie fortælles med effektiv omskiftelighed, omend også med en vis tendens mod det melodramatiske.

Længe har Føbe fortrængt en hemmelig skam og smerte. Men i Rom bryder hendes selvforsvar sammen – og hun åbner døren til det skjulte, til sin fortid som slave hos den blide Titus, hvis slægt hører til Roms ældste og fornemste, åbner videre til sit problematiske forhold til Quintus, Titus’ hensynsløse

fætter, med hvem hun får en datter, som hun må give afkald på og aldrig genser. Tilbage i Rom møder hun derimod sit barnebarn.

Socialt byder hendes fortid på en brat opstigen. Men det er i mødet med kristendommen, at hendes liv ændrer sig dybest. Ved romanens slutning står hun over en missionsrejse til Spanien – og i tilfald til Gud overgiver hun sig til sin nye fremtid.

Paula Gooder forsikrer om, at hun ikke har skrevet historien for dens egen skyld, men ”som et forsøg på at levendegøre de personer og erfaringer og formål, som antydes i Rom 16.2. Den er et forslag til, hvordan læseren kan forestil-

le sig, at livet har formet sig for mennesker i den første kristne menighed. Bogen tager lige så meget sigte på at oplyse som at underholde og kan derfor ikke rubriceres som ren fiktion”.

Og den gør begge dele: underholder og oplyser. Det sidste blandt andet ved at demonstrere nogle af omkostningerne for en agtet romer ved at overgå til kristendommen. Titus vover at gøre det, men er betænkelig, fordi det skal ske i fuld offentlighed, nemlig i Tiberen. Kan det dog ikke, spørger han, finde sted under mere private former?

Der til har apostlen Peter denne kommentar: ”Det er ikke nemt at følge Jesus, når man har meget at tabe”. Titus bliver dog døbt i Tiberen. Hans bekymring for, at omvendelsen vil skade hans omdømme, viser sig ganske vist velbegrunder. Men han finder styrke i et citat af Paulus: ”Trængslen skaber udholdenhed, udholdenheden fasthed, og fastheden håb. Og det håb gør ikke til skamme, for Guds kærlighed er udgydt i vore hjerter”.

I begyndelsen af bogen giver Paula Gooder nogle meget nærværende og modsætningsfyldte glimt af Paulus. I det ydre fremtræder han som ”en grotesk lille mandsling”, der vækker afsky samtidig

Paula Gooder. Føbe – en fortælling med noter. Oversat af Helge Hoffmann. 368 sider.

249,95 kroner. Forlaget ProRex.

og knusende dom over Paulus. Men alt forandrer sig – og for altid – da hun ser ind i hans blik. Når hun bagefter prøver at komme til klarhed over, hvad der egentlig skete, finder hun selv sin forklaring utilfredsstillende. Men det er den eneste, hun har. En forklaring gående ud på, at hun så et vindue til himlen åbne sig mod synet af dansende engle.

”Føbe” er en overbevisende og handlingsmættet konkretisering af personer fra Romerbrevet samt af virkeligheden omkring dem, både den fysiske og den åndelige. Den veltaltede historie opleves som en film: Man føres med på billedstrømmen. ■

med, at han fascinerer. Et udtryk for dobbeltheden er hans stemme, der er grov, men den tryllebinder også. Ved det første møde er Føbe parat til at fælde en hurtig

Det er ikke noget nyt, at mennesket er mangefacetteret

Vidende og velredigeret bog om kristendom og sjælesorg savner en kritisk stillingtagen til emnet

bog

AF THOMAS REINHOLDT RASMUSSEN

kultur@k.dk

Mens jeg har læst nærværende bog, har nogle ord fra det nye bibeloversættelsesarbejde presset sig på. Det er ordene om, at når Jesus møder en blind, må der ikke kun stå ”en blind”, der skal helst også stå ”en blind mand”, for manden må i moderne kontekst ikke defineres ved sin blindhed alene. Han er mere end det. Han er mangefacetteret eller som det udtrykkes: multipel.

Og mens jeg har tænkt på bibeloversættelsen, er jeg også kommet til at tænke på Kjeld Petersen og Dirch Passer og på deres ”tømmeflade-sketch”. Den ender i den rene desperation, fordi Dirch Passer vil have det hele med om den arme mand, der falder i vandet. Han anerkender menneskets multiplacitet. Det gør Kjeld Petersen for så vidt også, men han anerkender bare ikke dens betydning i sammenhængen. For at tingene kan forstås, må han gøre Mortensen, som manden kommer til at hedde undervejs, entydig: Han har halsbetændelse og kan derfor ikke synke. Det er det afgørende.

Det betyder ikke, at Kjeld Petersen ikke anerkender, at han er så meget andet, men det har ingen relevans her. Og at Dirch Passer gør det relevant, løfter sketchen til monty-pythoniske højder. Det kunne beretningen om den blinde i Det Nye Testamente også blive, hvis det skulle med, at han ikke alene er blind og mand, men også frimærkesamler, kameldriver og hanrej, for ikke at sige udstødt og slavegjort.

Mennesket består af mange facetter og har en mangefoldet identitet, og det er slet ikke noget nyt, at vi er multiple. Men i mødet møder vi mennesket på én måde og anerkender samtidig, at der er sider, vi ikke møder. Men nærværende bog vil fremlægge en markant ny teologi om det multiple. Og det er spændende, men også til tider problematisk.

Det er for eksempel problematisk, når bogens centrale forfatter, den amerikanske teolog Pamela Cooper-White, fastslår, at al teologi begynder med mennesket. Der er hele den lutherske teologi uenig. Den definerer teologi som mødet mellem menneske og Gud. Bogen som helhed anser mødet for afgørende. Men Cooper-Whites defi-

nition åbner selvfølgelig for en mangefoldet forståelse af mennesket, som nok er sand, men som sine steder truer med at udfolde sig til en tømmefflade-sketch.

Hun gør op med det vertikale til fordel for en horisontal forståelse, der udtrykker sig i begrebet rodstok (Rhizomer), der oplysende bevæger sig horisontalt. På dette sted i teksten er man så fyldt op med plusord, at man næsten ikke kan være i det. Og opdyrkelse af horisontalitet er næppe det mest påtrængende emne i moderne kirkeliv, hvor fællesspisninger med mere trænger sig på. Det er jo netop vertikaliteten, der er problematisk i moderne teologi, hvor livtag med denne havde været mere relevant.

Samtidig med dette udfoldes triniteten flere steder som et udtryk for den mangefoldede Gud. Det er sandt, at triniteten gør dette, men triniteten som begreb er jo netop til for at gøre inkarnationen entydig. Hvis triniteten tænkes uden inkarnation, bliver det abstrakt. Og inkarnation skal være entydig, for at mødet mellem Gud og menneske kan finde sted. Mødet kan ikke være multipel, for så går vi med stor sandsynlighed fejl af hinanden.

Det er således ikke forkert, hvad der skrives. Det er bare ikke nok. I det hele taget savner bogen en kritisk stillingtagen til sit emne. Desuden er der en stor optagethed af tro i bogen, og det kan for så vidt være meget godt, men det er jo ikke troen, der gør alting nyt, som det siges et sted, men Gud. Det er dog en afgørende forskel.

Når det er sagt, er det godt nok en vidende og velredigeret bog. Redaktørerne er Christine Tind Johannessen-Henry og Hans Raun Iversen, og de skriver også de fleste af bogens artikler. Christine Tind Johannessen-Henry har meget givende, og også gripende, case studies med dødeligt syge, og hendes gennemgang af begravelsessamtalen er øjenåbnende og sund læsning for enhver sognepræst, og Hans Raun Iversens analyse af handicapteologi er et nyt og væsentlig bidrag til teologien.

Også her dukker den tyske sociolog Hartmut Rosas resonansbegreb op. Resonans betyder at genlydes og opbygges af udefra kommende faktorer. Resonansbegrebet udfoldes spændende i Niels Henrik Gregersens bidrag, der også inddrager naturen og dyrene. Rosas resonansbegreb har længe været et hit blandt teologer, men man kan savne ansvarsret i begrebet. Ansvarsret som det at tage

sit dårligt klingende liv på sig i al dens mangfoldige skyld og derved være sig sin skyld bevidst. Ansvarsret er resonansbegrebets ømme punkt, og der savnes faktisk en artikel om ansvar i multiplaciteten.

Det er dog noget, der indirekte udfoldes i Pia Søtofts væsentlige bidrag om sjælesorg hos Søren Kierkegaard. Søtoft taler med Kierkegaard om at erhverve sin sjæl i tålmodighed, hvilket er en livslang opgave, og netop dette begreb kunne være et kritisk bidrag til resonansbegrebet.

Ole Skjerbæk Madsen bidrager også med en meget vedkommende artikel om sjælesorg og spiritualitet for met som en personlig udviklingshistorie.

Bogens tese er, at mennesket er multipel i kraft af, at vi er skabt. Derved er vi særegne. Det særegne kan dog true med at ophæve fællesskabet, når det hævdes at ”én Gud, eet køn (der er vist i hvert fald to) og én kultur” opfattes ”ekskluderende eller marginaliserende”. Det er muligt, men så står spørgsmålet åbent om, hvorledes vi så indgår i fællesskaber? Formålet med bogen er med dens egne ord teologisk at trække på den energi, der findes i dynamiske og bevægelige sjælesorgssamtaler og sætte fagdisciplinen sjælesorg som et privilegeret teologisk lærested. Det sidste er forståeligt og relevant.

Mennesker er mangefoldede og har en facetteret identitet. Der savnes som sagt i bogen en mere kritisk stillingtagen til emnet, og jeg kom derfor også til at tænke på teologen Henning Thomsen, der i et foredrag har fortalt, at han en dag kom træet hjem og var helt rundtosset af at være et selv, der på samme tid skulle være forsker, teolog, administrator og præst, og da han stod i entrén, råbte børnene inde fra stuen: ”Far, er det dig?”, og hvad kunne han i det møde andet end at svare ”Ja!”. Alle andre svar ville have gjort børnene ængstelige. På samme måde finder teologien sted i det møde, hvor Gud svarer mennesket: ”Ja, det er mig”. ■

Christine Tind Johannessen-Henry og Hans Raun Iversen (red.): Mangefoldet tro og sjælesorg. Multiplicitet som vilkår for mennesker, møder og samtaler. 370 sider. 359,95 kroner. Eksistensen Akademisk.

billedet | Kunster Ebbe Stub Wittrup sætter spørgsmåltegn ved, hvad vi ser

▲ BILLEDET AF DEN GAMLE BRO FRA DEN ITALIENSKE PROVINNS LUCCA vises i udstillingen ”Photographs” på Gl. Holtegaard i Nordsjælland senere på måneden. Udstillingen er en af to, der i den kommende tid sætter fokus på den danske kunster Ebbe Stub Wittrups værker. På Gl. Holtegaard er udstillingen den største samling af hans fotografiske værker til dato, og her sætter fotografen spørgsmåltegn ved det, vi ser, når vi kigger på et fotografi som dette fra serien ”Devil's Bridges” fra 2009-2016. I udstillingen ”Botanical Drift” på Copenhagen Contemporary i København er billedkunstneren gået i fodsporene på botanikeren Nathaniel Wallich (1786-1854) og udfolder på den baggrund en fortælling om vestlig økonomisk og videnskabelig logik over for lokal viden og erfaring, skriver museet. – Foto: Devil's Bridge #8, Ponte Diabla Ariene, (2009-2010)/Ebbe Stub Wittrup og Martin Asbæk Gallery.

Samtaler med Gud og universet

Livskundskab i diffus debutroman af Maren Sophie Clausen. Men hvor er det egentlig, at man føres hen, spørger Claus Grymer i sin anmeldelse

bog

AF CLAUD GRZYMER

kultur@k.dk

Midt i en begyndelse findes der noget, som slutter. Og midt i en slutning findes der noget, som begynder. Udsagnene må opfattes som en slags morale i Maren Sophie Clausens både i form- og handlingsmæssig forstand grænsespændende debutroman ”Over dine øjne”.

Titlen er et citat fra et digt af Gustaf Munch-Petersen: ”over dine øjne/ sidder alle guds smil”.

Lige så central for sammenhængen er et citat af en anden lyriker, Inger Christensen:

”Gud er den samtale,/ mennesket fører med universet,/ eller omvendt”.

Den kvindelige jefortæller

fører mange samtaler med såvel Gud som universet. Romanen beretter om en rejse mere end almindeligt langt væk, nemlig ud i uendeligheden, helt derud hvor alle forklaringer slipper op, og det hele synes modsætningsfyldt – konstateringen af det sidste forekommer afslutningsvis hovedpersonen at være det eneste, hun efterhånden ved.

På baggrund af de indvundne erfaringer i det fjerne bliver hun indhentet af en uventet længsel efter det engang nære, begyndelsen, i tilfald til en mulig fortsættelse. Det kan vel siges på denne måde: Man skal ud for at komme hjem.

Meget er investeret i ”Over mine øjne”. Men jeg må sige, at min respekt for projektet er større end min grebthed. Ikke fordi alt er himmelflugt. Den lange rejse indledes med at strejfe en antydning af

Maren Sophie Clausen: Over dine øjne. 181 sider. 199 kroner. Forlaget Forfatter-skabet.

”Jeg må sige, at min respekt for projektet er større end min grebthed. Ikke fordi alt er himmelflugt. Den lange rejse indledes med at strejfe en antydning af hverdagsrealisme.

Hverdagsrealisme. Romanen beskriver en flugt fra hverdagsstress og et træparforhold, en flugt væk fra en tilværelse, hvor det mest drejer sig om at holde ud. Og imens går livet. Kvinden la-

der sig forføre af drømmen om den store frihed, men møder i stedet den store ensomhed, en virkelighed uden kærlighed. Den ultimative metafor for den situation, der i hvert fald for en tid bliver

hendes, er rejsen ud i rummet.

Baggrunden er, at hun har forladt sin kæreste i London for at gå på kunsthøjskole i New York, dog uden den store succes. Og på et tidspunkt er hun tæt på at sælge sin sjæl til pengemagten. Et tema, der sættes i relation til beretningen om Jesu fristelse i ørkenen. Desuden rummer forløbet hentydninger til lidelseshistorien.

Et andet handlingsspor følger den forladte kæreste til det sydlige Spanien, hvor han slutter sig til en gruppe forfulgte sigøjnere. Et planlagt bryllup med en kvinde derfra ender i vold og død.

Nok har Maren Sophie Clausens roman en kerne af livskundskab. Men samtidig virker den noget vildtvoksende og diffus. Og det volder problemer at komme til klarhed over, hvor det egentlig er, man som læser føres hen. ■